

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: Za ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU sa dostavom u kuću mjesečno K 1-25, godišnje K 15-.-. Za INOZEMSTVO K 23-.-. Plativo i utuživo u Šibeniku.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

Izlazi u utorak, četvrtak i subotu

Telefon br. 81. — Čekovni račun 71.049

UPRAVA „Hrvatske Rieči“ nalazi se u „Hrvatskoj Tiskari“ — UREDNICTVO na obali br. 248. prizemno. — Tisak „Hrvatske Tiskare“ (Dr. Krstelj i drug)

Izdavatelj i odgovorni urednik Dr. JURE JURIN.

OGLASI PO CENIKU.

God. X.

ŠIBENIK, srieda 20. svibnja 1914.

Broj 939

C. K. sudac i zastupnik naroda konfident austrijske policije.

Zastupnik naroda na pokrajinskom saboru i na carevinskom vieću, c. k. sudac, dakle stvorenje sa dvie plaće, odnosno i tri, uglavljen je kao konfident vlade.

Na njega bila navalila narodna jedna novina prikazujuć ga konfidentom. Htijuć se obraniti od navale utekao se vieću narodnih ljudi. Ovi ga osudiše, a on se ušuljao u se, plakao i utekao u Dalmaciju, gdje se snašao i tužio svojeg tobožnjeg osvadi-telja, klevetnika pred sud.

I sud mu je napokon sudio, a sudila je ona porota, koja je znala da osuđom jednog zastupnika u prvim redovima radikalne narodne stranke pada ljaga na narod, koji radja takove nitkove.

Narodni ljudi, u koje je gledala ciela javnost Europe, nisu se te ljage bojali, jer su znali da im je dužnost uništiti što je sramotna za narod i osudiše konfidenta jednoglasno i za uvjek.

Dokazi pruženi na sudu o krivnji konfidenta, o njegovoj službi c. k. vladi, takove su naravi da je osuda bila više nego sjegurna.

O krivnji pak toga konfidenta, mi smo pisali uvjerenjem da je kriv i prije osude narodnog vieća i prije osude suda.

Mi smo pače pisali o konfidentima u službi vlade, koji se nalaze u narodnim radikalnim strankama, još davno prije nego smo i sanjali da tih konfidenata ima pod imenom Dr. Šviha c. k. sudca i zastupnika.

Mi smo o konfidentima pisali i prije nego je ministar predsjednik Stürgh javno u parlamentu izrekao stanovište vlade, koja da se mora sa konfidentima u svoje svrhe posluživati nagradjujući ih iz sredstava dispozicionalnog fonda.

Zašto smo bili uvjereni da konfidenata ima i da ih vlada podržaje? Zašto smo tvrdili da ih ima u stranci prava?

Odgovor je jasan. Pojave smo doživljivali, koji nisu mogli slediti nego ako ih prouzrokuje konfidentska radnja.

O tim pojavam smo govorili i pisali. Pisanih namira i brzjova konfidenta nismo imali u rukam jer mi ni na c. k. poglavarstvu ni na c. k. namjestništvu nemamo nikoga, komu bi se narodna savjest bunila kao gospodji Woldanovoj u poslu Šviha, i koji bi nam te namire dostavio.

Ali i bez toga dokazi su tu: ako ima učin, ako su posljedice tu, moraju biti i uzroci.

Mi smo na izloženijoj granici nego je Češka. Bili smo u vrijeme rata, kada je cieti naš narod mogao ući u taj strašan ples....

I u tom času da se ona ista c. k. vlada ne pobrine za konfidente, koja je to radila u Českoj?

Ne zaboravimo radila je i u Galiciji... Na sudu i u parlamentu se dokazalo da austrijska vlada ne zazire od te svoje policije.... Dokazalo se da je to posebni njezin sustav.

Mi u hrvatskim zemljama smo zadnjih šest, sedam godina imali dovoljno dokaza kako konfidenti rade. Nego bit će dobro da upoznamo rad i sredstva konfidenta Dr. Šviha, c. k. sudca i zastupnika naroda.

Po izjavam koje su izbile na sudu on je imao više ljepih zadataka:

1.) Radikalnu stranku, kao što je narodno socijalna, imao je preobraziti tako da bi bila sposobna da bude po čudi vladinim krugovima, da postane vladina.

2.) Obćenjem sa policijom on nije izdavao stranku — isti Šviha to govori — nego je od policije doznavao što se glede stranke misli i radi.

Za to je on bio u neprestanom dotiru sa c. k. policijom, da odstrani sumnju kao da je tako brojna i organizirana stranka, pogibeljna za državu.

On je imao zadatak — Dr. Šviha to govori — da popravi tolike ludosti što su drugi počinili....

3.) On nije sudjelovao glavnim sjednicam uprave stranke nego riedko i....

4.) Odvrćao je Klofača da putuje u Beograd, jer bi se tako kompromitirala stvar naroda....

9.) Nadzivao je i uredne policije i uskliknuo je jednom: „liep red imadete vi na policiji!“

7.) Šviha je dopisivao sa policijom da dobije koncesiju štamparije....

(I štamparija se otvorila bez ikakve poteškoće, pače bez molbe, bez da se podastrijo nacrti i bez pregleda, jednostavnom naredbom c. k. namjestništva.)

Dr. Šviha, konfident policije, c. k. sudac i zastupnik, prozvan je od iste policije „Gauerom“, drugi konfident prozvan je „Šubigerom“.

Zašto to? Nu za to jer se i istoj policiji gade ljudi, koji se ušuljaju u narodne redove i pod imenom narodnih stranaka

uništavaju sve što bi te stranke mogle za ukupnost uraditi.

Policija je služba za koju se zna što ima izvršiti i policijskog činovnika svak pozna; konfidente, zastupnike i sudce, ne poznaje se i za to ih ista policija prezire kao odurne, jer kukavne stvorove koji izdavaju pod krinkom da se bore za narodnu stvar.

Konfident je međutim stvar koji nema ni duše ni srca koji za obćenitost i ne zna i ne može da radi, pa proslutira i širi korupciju odjeljujuć pojedinca od obće stvari podkupljujuć ga, za obćenitost ništenim pogodnostima, koncesijam, plaćom, unapredjenjem.

To je sustav, jer takovi pokvareni i podkupljeni pojedinci onda se nametnu stranki i po receptu c. k. sudca i zastupnika Dr. Šviha stranka postaje vladi povjerljiva i na putu i da postane vladina.

S ovoga gledišta pojava konfidenta Šviha je veoma poučna, jer nam daje ključ za mnoge i mnoge pojave, koje se zbivaju u obće u Austriji, a osobito u Dalmaciji.

Te pojave su već tu. Konfidenti su, sudeć po tim pojavam, već barem približno poznati. Nami su bili poznati odavna.

C. k. vlada već je i nehotće mnogo učinila da ih se prilično upoznava i od onih koji dobro ne vide.

Huće li u Dalmaciji biti konfidencijstvo osudjeno kao u Českoj?

Eto to je pitanje na koje ne ćemo sada odgovarati. Možda dodje i za to doba.

Mi smo uvjereni da ni krinka čistoga hrvatstva, ni krinka vjere, ni ona na vas mah započeta kompcija pod koprenom privatnih interesa neće konfidencijstvu pomoći.

Proti konfidencijstvu se buni savjest i ponos svih nezavisnih i ciele obćenitosti, koja ne trpi kompcije u ime interesa pojedinaca.

KONFIDENT DR. ŠVIHA.

ČASKANJE.

AUSTRIJSKI ŠPIJUN.

Za mog boravka u Srbiji jednog mi dana reče neki carinik:

— Nazvao sam austrijskim špijunom Matiju Vučetića, koji je zajedno s nama radio u jednoj kancelariji. Upravnik me za to kaznio pismenim ukorom, i mjesečnom novčanom kaznom od 5 dinara, koja se svota imade svakog mjeseca odbiti od plaće.

Poslije nekoliko dana Vučetić bje uapšen kao špijun. A kad je došao prvi od mjeseca meni su opet odbili pet dinara.

— Zašto? upitam upravnika

— Zato, reče mi on, što je Vučetić uapšen kao špijun prije svršetak mjeseca, a kako je od nas unapred dobivao mjesečnu platu, to nije odradio za cijeli mjesec, a neko mora da državi nadoknadi.

Tim. Tam.

Omladina traži zadovoljštinu.

Akademikari i mostarski oficirski kor.

(Od redovitog dopisnika „Hrv. Rieči“).

Zagreb, 18. svibnja.

Osim omladine Zagreb u zadnje vrijeme pokazivao veoma malo života i interesa za najozbiljnije stvari i najznačajnija pitanja. Ono, što se događja po našim zemljama kao na Hrvatskom Primorju i u Dalmaciji, tome Banovina daje malu važnost u svom nerazumijevanju i provincijalnoj zaposlenosti, a izgleda, da su apatija i mrtvilo zagospodarile ovamošnjom nacionalnom borbom i otporom.

Taj nehaj zagrebačkog gradjanstva prikriva donekle omladina svojim radom, agilnošću prkosom i otporom, koje je sad u manjoj sad u većoj mjeri izbio koli u tihom radu toli na ulici, a donekle i u otvorenoj reakciji na ovu sputanost, ukorenost i uspavanost Zagreba. Kao da je sada tek povedena ozbiljnija akcija, da se Zagrebu dade biljeg jednog nacionalnog, našeg najvećeg i glavnog grada. Kao da je sada počela strujati krv jače i brže, kao da su sada Hrvati počeli osjećati jače i smjelije svoju nacionalnu dužnost i zadaću u svojoj domovini.

Akciju oko ovoga vodi omladina i nemojte se začudit, kad vam spomenem, da je ona osamljena, da je krivo sudjena u mnogim slučajevima i sa strane samih Hrvata.

Onaj sistem, koji u Dalmaciji izazivlje i naručuje borbu s ostalcima naših

renegata, ovdje je taj bezobrniji i bezobrazniji u agresivnosti, otvorenosti i ustrajnosti. Ovdje je njegova otvorenost toliko prkosna i moćna, da se osjeća nacionalna borba nemoćnom i besplodnom, pak zato i treba više snage, jačine i energične ustrajnosti, ako se što hoće i ima polučiti.

Dakako da i događaj, koji su se u zadnje vrijeme odigrali po Dalmaciji i Trstu kao i onaj malo kulturni malo čovječni i odveć smjeli juriš oficira na omladinu u Mostaru, sve je bolno odjeknulo u srcima akademске i srednjoškolske mladeži. Osim protesta na skupštinama i brzjavnih pozdrava koli jednim toli drugim braničima naših nacionalnih prava, omladina se je latila najplemenitijeg i najplodnijeg posla, da sakuplja doprinose za hrvatsku školu u Trstu. To je najbolji protest i najjača svjedodžba naših nacionalnih osjećaja i razumijevanja naše dužnosti, kada protest nosi pozitivnih rezultata, pa kad se je omladina stavila na čelo tog pothvata, znak je, da ona shvaća zrelo svoju zadaću. Pak kao što uspjeh svakog pothvata leži samo u volji i želji nekolicine nemoćnih, nego koliko se on proteže na skupnu cjelinu, treba da ova ispunjava želju i odgovara onim načinom, kojim se to samo postizava. Tako uspjeh ovog pothvata ne će bit ostvaren samo voljom omladine, nego je pozvano u prvom redu gradjanstvu, da želju konkretizira ostvarenjem, a da li zagrebačko gradjansko tome zadovoljava onako, kako bi moralo, ne će se pogriješiti ni najmanje ako se ustvrdi negativno.

Sitno je potresao sve ovamošnje djačke grupe, a osobito nacionalističke omladinu, onaj slučaj sa djaštvom i oficirima u Mostaru, pak se je odlučilo tražiti zadovoljštinu koli za uvrede, nanešenu našem narodu, toli za onako nečuvenu i nekulturnu napad oficira na omladinu, kad je njeta, smatrajući to nacionalnom dužnošću, da demantira protiv njemačke družine u hrvatsku gradju i hrvatskim kazalištu.

Stojeći na stanovištu, da u svim zemljama neće se dozvoljavat provokacije tuđih i nama neprijateljskih država i da se te tako zvane kulturne misije uvijek služile za izllhu, a prikrivale onu podmluku programu nekih svojih daljnjih ambicija, omladina je učinila tek jednu svoju dužnost, kada je protestirala onako smjelo protiv tuđoj provokaciji, koja — jer se je zbila u našoj kući — nas dira i peče više i jače. Međutim za uvrede i napadaj odgovarat će cijeli oficirski zbor u Mostaru, jugoslavenskoj akademskoj omladini po svim universama, te će time tim biti ba-

PODLISTAK

Socijalne i političke prilike u Mehiku.

Središte revolucija i nemira zadnjih godina u Mehiku bio je grad Hihuahua, glavni grad istoimene države. Hihuahua imala je prije početka revolucije 35.000 stanovnika. To je centrum industrije i trgovine države, koja se kao skoro svagdje u Mehiku nalazi u rukama stranaca: Amerikana, Engleza, Nijemaca, nešto Austrijanaca, Španjola, Francuza, Talijana, Japanaca i Kineza. Grad ima velikih trgovina i veletrgovaca, kazališta, klubova, mnogobrojne kinematografe i drugih zabavišta. Vječno plavo nebo i krasna klima, kakova je u ovim američkim visoravnima, mnogo su pridonišle, da bude ovdje boravak ugodan. Sam narod ljubi igre, te ih nije čak ni u doba buna i revolucija zaboravio ni napustio.

Osim Hihuahue važniji su spomena ovi veći gradovi: Quadalajora, Queretaro, Mehiko, Puebla, Oaxala, Cordoba, Salina Crux, najjužnije veće pristanište na tihom oceanu, Tehuantepec sa svojim lijepim In-

dijankama, Veracruz, najvažnija luka u mehičanskom zaljevu, Cordoba, Oriteba, Tampico i t. d. Duboke i ogromne šume nastavaju još i danas Indijanci, koji se zovu Tarahumari. Ovi su ujedno prastanovnici ove zemlje; riječ „tarahumari“ znači: ustrajni trkači. Tarahumari priredjuju svake godine velike utrke.

Godine 1909. izabran je novi predsjednik Mehika, Porfirio Diaz. U oktobru godine 1910. provali od jednom neočekivano za vrijeme proslave stogodišnjice borbe za nezavisnost protiv Španije, revolucija seljaka u okružje Querrero u državi Hihuahui.

Ova je revolucija zadala smrtni udarac Porfiriju Diazu. Razlog revolucije: u cijeljoj državi Hihuahui bio je skoro sav posjed usredotočen u rukama nekolicine obitelji. Latifundija od 1/4 miliona hektara nijesu bila rijetka. Od 15 miliona zemljišta bilo je samo 500.000 hektara obradjeno. Obitelj, koja je vladala u zemlji, imala je od prilike toliko zemlje, kao što je recimo današnja Češka. Ova je obitelj terorizirala manje posjednike. Mali posjednici plaćali su većinu poreza. Poslije revolucije u 19. stoljeću i haranja apaških četa i Indijanaca ostali su u zemlji veliki kompleksi zemlje

još uvijek neobrađeni. Sve ove neurednosti i nepravde bijahu uzrocima revolucije od godine 1910.

Mehiko ima ustav, koji je stvoren po američanskom. Ali taj ustav bio je samo na papiru, u praksi vladala je — diktatura. Predsjednik je sebe sâm imenovao. Guverneri pojedinih država imenovali su on sâm. Ovi guverneri birali bi onda sami sebe sucima, a na druga mjesta postavljahu svoje štićenike. Guverner je imenovao čak i poslanike, od kojih mnogi ni ne poznavahu svoje kotareve. Tako je većina u zemlji morala svojim očima gledati, kako se jedna manjina penje na najbolja mjesta i kako zgrće narodni novac u svoj duboki džep. Naravno, narod je sve više i sve jasnije težio za promjenu stvari.

U središtu ove prve revolucije stajao je Francisco Madero i Pascal Orosco. Pokretu se priključio i sjeverni Amerikanci. Iz Hihuahne raširilo se nezadovoljstvo po cijelom Mehiku. Borba je vodjena promjenljivom srećom. Porfirio Diaz konačno je stupio u pregovore sa Maderom, ali ih je morao brzo prekinuti, jer su revolucionarci zahtijevali, da se Diaz odreče i zahvali na predsjedništvu.

U maju 1911. godine zauzeše pobu-

njenici grad Juarez. General Navaro morao se sa svim svojim vojnicima i oficirima predati. To je bio strašan udarac za Diazu: morao se zahvaliti. Francisco de la Barre preuzeo je privremeno predsjedništvo.

U oktobru iste godine provedeni su prvi put izbori pravovaljano, u kojima je Francisco Madero izabran predsjednikom. Ali ipak mir i red nije dugo vladao u Mehiku. Zaputa nije još na jugu odložio oružja, jer njegovi uvjeti ne bijahu ispunjeni. U februaru 1912. već se spremaše nova revolucija, ali sad — protiv Madera! Kao uzrok ovaj revoluciji navodili su nezadovoljnici, da Madero nije podijelio zemlju na — beskućnike! Ovi revolucionarci nazivahu se socijalistima i izabraše Pascala Orosca svojim vođjom. Za nekoliko nedjelja bila je država u rukama revolucionaraca.

Medjutim je Huerta jeseni 1912. potukao u nekoliko bitaka Pascala Orosca, koji se morao povući. Šanse Maderove postajahu opet boljim.

U to provali nova buna u gradu Mehiku 20. februara, koja je konačno srušila Maderu. Huerta se združio sa Feliksom Diazom, zarobio je Maderu i potpredsjednika Pina Luareza i proglasio sebe po starom običaju privremnim predsjednikom repu-

blike. Madero i Laurez budu ubijeni. Ovo smaknuće potpali vatru nove revolucije, koju rodi Carranza i koja ni danas još nije stišana. Ovi novi revolucionarci nazivahu se: konstitucionalistima. Oni traže uspostavu konstitucije, koju je Huerta povrijedio. Uz Huertu stoji mehičanska vojska i stranka Porfirija Diaza, koja se nada, da će se opet moći dočepati vlasti. U ovoj trećoj revoluciji postao je Francesco Villa a generalisimus konstitucionalista. Villa se u obje prve revolucije borio za Maderu. U novembru 1913. pala je već cijela država Hihuahua u njegove ruke, u koju je uveo pravo strahovlade. Mnoge gradjane je dao poubijati, dobra svih Huertinih pristaša zaplijeniti. Villa se ne straši najgorih zločina, on je potpuni tip kroničkog tirana.

Situacija je u aprilu ove godine bila za Huertu vrlo nepovoljna i sukob američansko-mehičanski mogao mu je samo škoditi. Amerikanci jamačno ne će isprazniti Veracruz, dok ne dobiju garancije, da će u zemlji biti uveden mir i zakon. A kada će to biti, teško je reći, jer ni Carranza, ni Villa, ni Huerta ni stari Porfirio Diaz nijesu spremni, da dadnu nesretnoj zemlji — mira. Mehiko nije u stanju, da sam po sebi uvede poredak i mir, jer nema velikoga čovjeka, koji bi ovu tešku zadaću riješio.

čena rukavica u borbi za naša prava. Po primjeru akademske omladine u Beču, Grazu i Innsbriku, omladina sa zagrebačke univerze pozvala je časnički izbor u Mostaru na dvoboju, te se je za to prijavilo dobrovoljno trideset akademizara. U ime omladine pregovaraju u Mostaru zastupnik i bivši predsjednik banskog sabora gosp. Šola, te ljekarnik Blažević. Na zastupnika Šolu osim brzojava poslala je omladina slijedeće ekspress-pismo:

„Presvjetli gospodine! Kako ste iz otposlanog brzojava razumjeli, traži hrvato srbska sveučilišna omladina u Zagrebu zadovoljstina od časničkog zbora u Mostaru radi uvreda nanesenih čitavom našem narodu prigodom posljednjih događaja u tamošnjem kazalištu. Molimo Vas dakle, presvjetli gospodine, da u interesu narodne stvari kao odlučan reprezentant naše nacije preuzmete u zajednici sa gospodinom ljekarnikom Blaževićem zastupstvo naše stvari, pa da odmah urečete sve, što je nužno, da pravovremeno u otvorenom roku uslijedi zahtjev viteške zadovoljštine. Informacije radi saopćujemo Vam, da je svakolika hrvato-srpska omladina kako na vanjskim tako i na zagrebačkom sveučilištu odlučila u taj stvari hrvato-srpskom narodu svakako doličnu zadovoljština pribaviti, pa Vam radi toga za konačno riješenje stvari pružamo dovoljan — bio na kolik — broj akademizara svršenih oružjem ispunit. Što se tiče roka, mislimo, da u toj stvari radi općenitosti same uvrede, a s obzirom na kolektivitet hrvatske universe ne može biti prigovara, jer mi radimo kao opunovlaštenici u otvorenom roku, pa je samo ta činjenica za nas mjerodavna“. Time je omladina tek ispunila ono, što je cijeli naš narod u oba ova slučaja morao tražiti na jedan drugi način, ali u ovoj nacionalnoj pospanosti našeg društva i tuđinskim kurašnim nasrtajima ovaj je glas omladine bio je potrebit i on zaslužuje svaku hvalu.

Interesi Italije i Sjedinjene Američke Države.

Dok je natrag malo dana talijanska štampa u kraljevini najvećim oduševljenjem i otvorenom simpatijom pratila nejednaku borbu između Meksika i Sjedinjenih Američkih Država, najednom preko službenog rimske „Tribune“ dolazi od talijanskog novinara Alberta Tarchiani iz New-Yorka, ozbiljna i trezvna poruka talijanskom javnom mišljenju. Čisto i otvoreno poručuje se Talijanima da životni interesi Italije zahtijevaju da sve simpatije Talijana budu isključivo za Sjedinjene Američke Države.

Talijanska je štampa oštro do sada istupala proti Sjevernim Američkim Državama, te je osobito strogoj kritici podvrgavala postupanje predsjednika Wilsona.

Nije teško naći povod ovom nerazpoloženju Talijana prema Sjedinjenim Državama, kad znamo da se proslavljeni talijanski novinar Luigi Barzini nalazi od nekoliko mjeseci u Meksiku.

Njegovim dopisima i brzojavima iz Meksika talijanska je javnost do sada slijepo vjerovala, a vanredna vrsnoća u pisanju nije dala povoda da se sumnja u istinost njegovih dopisa.

Nego evo dolazi drugi talijanski žurnalista, te spočitava Barzini-u preveliko oduševljenje za patriotizam Meksikanaca, zbog deset automobila što su bogataši iz Meksika ponudili Huerti i vojsci, dok u isto doba Barzini zna vrlo dobro da washingtonska vlada raspolaže sa preko tri milijuna automobila.

Već jednom je „Corriere della Sera“ ispovjedio uzrok s kojega treba Meksiku želiti pobjedu. Odgovor je glasio — sentimentalizam. Nego a međunarodnim pitanjima sentimentalizam ima najmanje da odlučuje. Razlozi oportunitizma, logike te interesa moraju jedino da odlučuju u dijeljenju simpatija.

U Sjedinjenim Američkim Državama ima preko dva milijuna Talijana, a danonice ih iz Italije sve to više dolazi. Može se kazati da svaki Talijan po nešto dobiva od ove republike. U Meksiku naprotiv nema nego samo pet tisuća Talijana.

Znatno broj Talijana pripada vojsci i mornarici američkoj, mnogo će se njih najdragovoljnije odazvati pozivu predsjednika Wilsona, te će najpripravnije stupiti pod američku zastavu.

Iz Sjedinjenih Američkih Država talijanski emigranti šalju svake godine preko 500 milijuna lira u Italiju. Iz Meksika naprotiv malo ili ništa.

Američki putnici koji se dive krasotama Italije donose u Italiju više nego 100 milijuna na godinu. U svakoj važnijoj pri-

godu, a navlastito za katastrofe Mesine, čitav je američki narod iskazao talijanskom narodu najiskreniju i najzdašniju simpatiju.

Kad bi pak slijedilo osvojenje i pacifikacija Meksika te kad bi se po uzoru Kube ustrojio kao nedvisna republika pod neminovnim uplivom Sjevernim Američkih Država, eto prostranih krajeva za talijanske emigrante.

Na koncu ti ne treba smetnuti suma da se nesretni Meksiko poslije pada Porfirio Diaza nalazi u neobuzdanoj anarhiji; Sjedinjene Američke Države, kad bi i silom naložile mir i red Meksiku u velike bi stoga zadužile čovječanstvo.

Nemoral i zagrebačka policija.

Zagrebačke novine pune su izvještaja o aferi Gross. Graditelj Gross jedan od najpoznatijih vjevera zagrebačkih, napokon je dospio s onu stranu brave. O njemu se je davno znalo da mu je najmiliji sport zavagjanje mladih djevojčica, ali svaki put zaštićen moćnim protekcijama, znao je da u makne paragrafima kaznenog zakona. Nego „posao“ se je razgranio, članovi rasli, a žrtve se s dana na dan množile i stvar je postala tako jasna i javna, da policija nije mogla više da zatvara oči. Još u zadnjem momentu konfidenti, kojih je imao kod redarstva pokušali su da ga spase i upozorili na ono što mu se sprema. Gross je odmaglio iz Zagreba, ali je na stanici u Vinkovcima bio uapšen, doveden u Zagreb i predan u sudbene tamnice. Sudac istržitelj preopteređen je ovom aferom, jer svaki čas izbije na površinu po koja nova pikantija i pojavi se koja nova veća ličnost. Zanimivo je da je istraga, tako kažu, ustanovila, da se je sve ovo zbivalo u kući jednog furtimaškog advokata.

Detektiv, koji je bio ovoj družini desna ruka, uapšen je također.

Cijela afera baca svakako sramotnu sjenu na zagrebačku policiju.

NAŠI DOPISI.

Kaštel Stari.

Natrag par dana doživjelismo jednu tako podlu i sramotnu denunciju, da je upravo svakoga zgađala, te mislim, da će joj se teško naći premca u prošlosti. Čuli smo za konfidente i doušnike Spljeta i Šibenika, ali ovaka, uprav zvjerska denuncija, jest nešto osobita, pravi rekord.

Natrag par godina doselio se u Kaštelu sa neliepih glasinama Jere Ban rodom i Spljeta gradjevni majstor. Sagradio kuću, a u zadnje vrijeme sagradio pred kućom kapelicu, da Kaštelani vide kako je pobožan i pošten, pa da tako pobije one tobože neistinite glasine. Netko mu nasjedao, ali većina ga ipak izbjegavala, dok nije u ovo par zadnjih dana izigrao i posljednju kartu.

Pred mjesec dana, pozvao je iz Amerike sina od svoga vlastitoga brata, mladića od dvadesetak godina, također gradjevnog majstora, obećavajući mu zlatna brda a na što, spomenuti mladić i dodje. Desetak dana življahu u miru, a nakon toga za malu sitnicu se posvadiše. Od toga dana Jere Ban postane podli denuncijant proti svom sinovcu, dakle sinu.

Najprije ga tuži, da nema radničke knjizice, zatim, da nije odslužio vojništvo, a kada se je ovo pokazalo neistinito i labavo, nadošlo je treće, što je pak najgavnije. Jere Ban otidje glavom na oružničku postaju, te tuži svoga sinovca, da je govorio proti kralju! Oružnici su na to uredovali, te bijedan mladić leži sada u uzama spljetskog zatvora. Roditelji su mu u Americi, zapušten je dakle svakoga, jer stric koga jedinog amo ima, postao je njegov zlotvor.

Tko može što takova učiniti nego jedna podla duša? Tko može svome bratu rođenom odnijeti jedinog sina, pa ga onako izdajnički gurati u tamnicu? Odgovor prepuštam cijenjenoj javnosti.

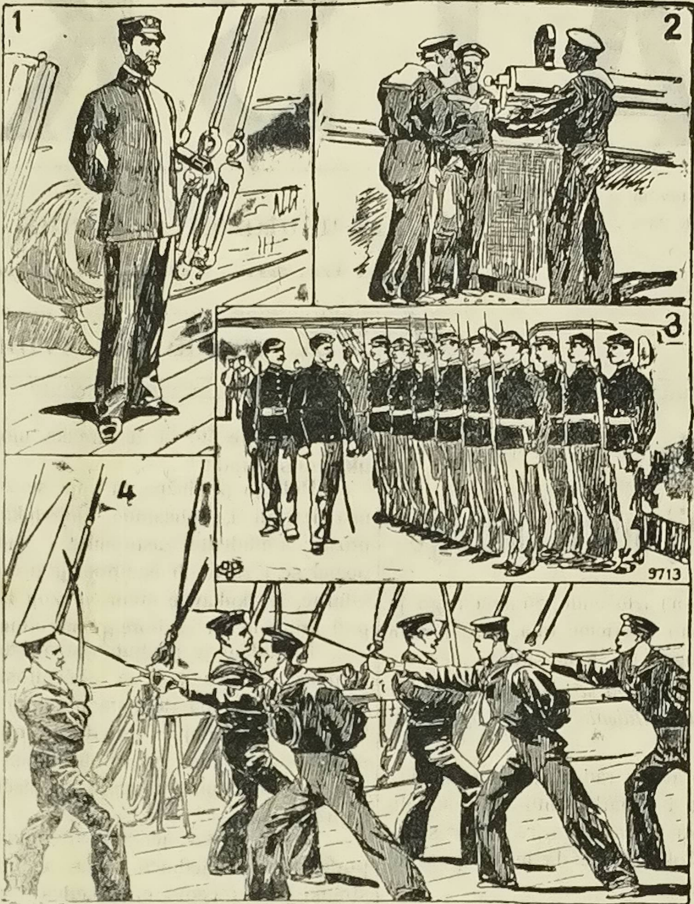
Mi Kaštelani poručujemo Jeri Banu, da onakovih mi ne trebamo. Detektivi i „bubi“ kod nas i u ovoj našoj Rivijeri ne uspijevaju, a najmanje sada kada se za svakojake trice i kućine stvaraju velezdajnički procesi.

Ovo neka služi na usvist braći s onu stranu Atlantiku, neka vraćajući se u domovinu priguše svele osjećaje slobode, te neka pred očima imaju domovinu potlačena, domovinu nad kojom još krili mrtvi i krvavi mrak ropstva.

Kaštelani.

Predplatite se na „Hrvatsku Rieč“!

Mornarica Sjevero-američkih Država.

Uz članak i podlistak donosimo i zanimivu sliku. Poslije skoro 150 godina mira stupila je mornarica Sjevero-američkih Država u akciju osvojenjem luke Veracruz.

Posljedni put za španjolsko-američkog rata, pokazala se ova mornarica na visini.

Slika 1.: Kapetan; 2. Mornari kod topova; 3. Ispiciranje mornarskih infanterista; 4. Mornari na ratnom brodu uče se dvoboju.

Pravi razlog američko-meksičkog spora.

Ovaj nam je članak blagohotno za „Hrvatsku Rieč“ ustupio vrlo dobar poznavatelj tamošnjih prilika, koji je skoro dvadeset godina bio u Americi te tamo i u javnom životu igrao česta veliku ulogu.

Ured.

Sukob američko-mehikanski ima se potražiti u tome, što Sjedinjene Države trpe najviše i silno od tih čestih mehičanskih revolucija, koje poremećuju industrijalni razvoj, koji provadjaju američki milijardi.

Ta „ratio suprema“ — monopol industrijalni i trgovački — kao što i onaj civilizacije i humanitarnosti, vode Ameriku na ukinuće auarhije i tiranstva u tom najljepšem pojasu zemaljskom, u Meksiku — perivoju svijeta.

Ovako se razumi i pravo shvaća svrha zauzeća Veracruz, te najvažnije luke u mehičanskom zaljevu; tu leži plan od godina priredjen i danas gotov skupa sa panamskim prokopom, po kojemu Sjedinjene Države hoće odlučno ne samo uspostaviti zakon, red i mir u susjednoj zemlji, nego faktično zauzeti takav položaj, koji će sve to garantirati i učiniti kraj svakom daljnjem nemiru ili budućnoj revoluciji.

Huerta im je samo dao povoda. Stari Porfirio Diaz troši badava svoje milione iz Pariza. Madero zadnji predsjednik a milijnik vlade američanske, bio je ubijen na hajdučki način usprkos diplomatske intervencije američkog predsjednika. Huerta zastupa silu i provadjanje staroga sistema, koji je ne samo protuagrarini, nego osobito absolutističan, za održanje privilegija, latifundija, dakle izričito antikonstitucionalan.

Carranza i Villa, vodje ustaša, bore se junački i uspješno, dogovorno s vladom američkom od koje dobivaju novaca, municije i vojnika. Tako ovi pod izlikom uspostavljenja konstitucije igraju jednostavno ulogu američkih težnja, kojima će oni pružiti još jačih razloga, nego što su do danas imali, pak će američke čete magrirati ravno na „city of Mexico“, i odatle proglasiti svoju provizornu vladu nalogom i ciljem da ovrši stari dobro priredjeni i američancima jasno poznati plan osvojenja Mehika i konsekventnog njegovog pripojenja čak do panamskog kanala.

Ova činjenica donasa mi na pamet Queretarsku tragediju, u kojoj poginu austrijski Maksimilijan, ustreljen ne po želji mehičanske republike, koja ga je hjala štediti, dakle spasiti, već po nalogu generala Granta, glasovitog vojskovođe američkih četa, kasnije predsjednika Sjedinjenih Država.

Već su tada, tom prigodom, Ameri-

pratio pisanje celokupnog novinstva Sjedinjenih Država u doba balkanskog rata, kakvim je ono zanosom pisalo, zagovaralo i branilo balkansku trgovu, Jugoslavenski federalizam, taj će sada i razumjeti svoju dužnost prema Sjedinjenim Državama, i priznat će lako, da intervencija američke vlade potiče eminentno toli iz ekonomičkih koli iz humanitarnih načela.

Jugoslavenstvo i njegovi svijesni pobornici ne smiju zaboraviti koliko ga je odužila Amerika. i najviše ova, u borbi proti turskom zulumu i surovom pangermanizmu.

Najzadnje vesti, dok ovo pišem, glase da je Tampico pao u ruke ustaša, i da se Huertina vojska povukla jako raztrkana i slomljena.

U Veracruzu su Amerikanci već pripravnici za raid na glavni grad, u slučaju bune. Danas razpolagaju sa 25.000 ljudi, razdijeljenih u tri brigade, jednim regimentom konjaničtva i jednim gorske artiljerije, neručajući sve pomoćne odjele mornarice. Javno mnjenje američke mase postaje dan na dan sve više nervozno, i novinstvo silu ruku predsjednika Wilsona i vlade na jasniju ali oštriju neokljevaću politiku.

Idealizam Wilsonov, zapravo Bryanov, u početku za mirnu intervenciju, da se oduže čovječanstvu pada pred neprekidnim brzojavnim vestima o progonojstva o krvočnosti, o pljačkanju, kojima bijahu podvrgnuti američki ponadnici.

Napokon smaknuće, po zapovjedi mehičanskog generala Mass, jednog američkog vojnika 28.0 fanterije na granici van Veracruz, podalo je zadnji udarac ustrijivosti — i otezanju američkih četa.

Vidim sudbinu Mehika zapisanu u perentornim uvjetima stavljenim od predsjednika Wilsona posrednicima latinsko-američkih republika. Predsjednik Wilson pita bezuvjetno ustanovljenje provizorne vlade u glavnom gradu Mehika, u kojoj bi morali biti zastupani i huertisti i konstitucionalisti, a to je moralno nemoguće.

Osim Huerte, Ville i Carranze, može se računati na ostale elemente koji zadavaju straha — na zvierske osvetljive čete zapatista posijane u svem okružju Mehika grada, te još, i to koliko, na bojaza „divljih“ urođenika, „di questi indiani barbari“, kako ih nazivlje talijansko novinstvo, kojih su pune ulice glavnog grada.

U tom gradu sve su bolnice prepune ranjenih. Mnogo ih je namješteno po privatnim kućam. Crveni se križ posvuda razgranio. Bogatije obitelji otvaraju svoje salone da ih pretvore u bolnice za svaku eventualnost. Gospodje su preuzele podvorbu ranjenika i bolesnika. Odjeli oružnika su svukud pojačani. Svi su gradski činovnici pod oružjem i obilaze grad vojničkom spremom. Nu, uza sve to, javne su šetnje živahne, kazališta vrlo dobro posjećena, sva pristaništa vesela i živa. Čudnovato ali shvatljivo!

Ozbiljan je to mir. Ovo vam je takav mir, misteriozna tišina, koju je uvijek povjest bilježila kao predhodnicu, navjstiteljicu velike oluje.

A. P.

Definicija Austrije.

Češki socijalno-demokratski zastupnik Dr Nemeš u jednom svom Delegacijama ovako je definirao Austriju: „Austrija je dioničko društvo u kojemu su članovi međusobno kolju za svaki groš dividende. Ovo se društvo neće raziti sve dotle, dok se ne osnuje novo dioničko društvo, koje bi članovima davalo veće koristi i veće dividente.“

Gospodine Urednič! Na temelju § 19 zakona 17/12 1862 Br. 6 D. Z. L. za 1863, izvolite uvrstiti u susljednom broju vašeg lista slijedeći

Ispravak

Nije istina, što se tvrdi u dopisu iz Blata ođštampanom u br. 935 vašeg lista, da sam, na ime dana 19/3 t. g., ni pozvan, ni čekao otišao na prizivnu raspravu u Dubrovnik u kaznenoj parnici A. Marinovića proti F. Kalogjera i druž. i da mi je gosp. A. Marinović zabranio, da ga zastupam.

Istina je naprotiv, da sam na onu raspravu otišao prama nalogu primljenom od gosp. A. Marinovića, zastupao interes svog klijenta — kojega je i u prvoj molbi za zagovorala kancelarija mog šefa Odvj: Dr J. Vinzi, — vodio preko dva sata pregovore za nagodbu i uspio da su optuženici, premda riješeni u prvoj molbi, dali privatnim tužiteljima zadovoljavajuću izjavu, od mene stiliziranu i napisanu i obvezali se naknaditi im K. 250 u naslov parničnih troškova.

Korčula, 12/5 1914.

Dr. Pero Cviličević.

Tko pozna prilike američanske, te je

IZ GRADA I POKRAJINE.

Koncerat. Prekjučer je osječki pozorišni orkestar pod energičnom i vrsnom upravom svog kapelnika g. Vanjeka u prostorijama kavane „Krka“ davao koncert sa vrlo biranim programom. Svaka je tačka programa bila izvršena najskrupuloznijom tačnošću. Svi prelazi sva koloriture, promjene vremena bili su tako odmjereni, da se moralo primjetiti, da neka umjetnička duša svim tim upravlja. Gosp. kapelniku Vanjeku ide svaka hvala, njegovoj muzikalnoj izobrazbi i njegovom temperamentu, te istančanom umjetničkom duši, što je taj koncert u kavani „Krka“ sav inteligentni svijet Šibenika izazvao i odlično uspio.

Konstatacija jednog takvog odaziva šibenskog građanstva, može da bude vrlo jak dokaz, da u Šibeniku može da uspijeva lijepa umjetnost. Pred kavanom je bilo zapremljeno 700 stolica, a da ih je još bilo na raspolaganju ne bi bilo na odmet, jer mnogo bi svijeta još bilo zauzelo mjesta, da ih je bilo na raspolaganju.

Vlasnicima Crljenko treba, da Šibenik bude zahvalan, što su oni svojom susretljivosti dali prigodu, da se u Šibeniku jedan takav koncert čuje.

Takvog koncerta Šibenik nije davno čuo, pa su mnogi izrazili vlasniku hotela „Krke“ hvala, i želju, da bi se opet koncert priredio, kad kazalište bude imalo pauzu.

Neumjesna kritika. U predposljednjem broju „Hrvatske Misli“ naišli smo na pozorišnu kritiku. Kritika je doduše potpuno slobodna, a više puta i subjektivna. Dozvoljavamo i to, da ukusi pa i osjećaji mogu da budu različiti, vrlo različiti, ali svakako svaka tvrdnja, pogotovo kad ona može da nekom škodi, mora da bude osnovana na elementarnim zakonima kritike. Nepravilno se hoće da tvrdi, da g. tenor Mitrović nema pravog tenorskog timbra, kao što je neumjesna kritika, koja navlaš traži neke tjelesne mane u istom pjevaču, te mu time hoće da dokaže nesposobnost za pjevanje i pozornicu. Mi ostajemo pri onom, što kazasmo o tenoru Mitroviću u kritici posljednjeg broja našeg lista, nadodavajući suviše to, da baš tenor Mitrović bolje odgovara za operno pjevanje no za operetno.

Oni što bez izvrćanja ne mogu da žive bili bi dakako crkli, da nisu i opet sve izvrćali i slagali, kad su odgovorili u pogled opć. računa za god. 1910. Tko je pročitao, što mi donijesmo po faktičnim podacima, a što oni, bit će uvidio, da oni i same faktične podatke iskrivljuju, a kamo li ne će oni, što ih samo iz svoje mašte ili iz svoje žuči crpaju! U ostalom nisu znali ni mogli, nego ponositi stare budalaštine i stoput po njima prozvane laži, kopirane iz „Naprednjaka“ i „Kremenjaka“, proti kojim lažima su se oni isli u ono doba grozno uvrijedjeni bunili. I tako oni se danas hrane i tove onim glibom, na koji su pred dvije-tri godine pljuvali. Još ćemo toga dosta doživjeti, pa megjutim neka stanovita gospoda znadu i budu uvjereni, da mi imamo podataka, koji nisu ni laži ni podvale, — ponataka, koji se ne daju potezom pera uništiti, pa ako budemo baš prisiljeni, mi ćemo ih izvući iz zaborava, u kojoj smo bili odredili, da ih ostavimo, jer ne idemo nikad tako daleko, da iz strančarskih razloga svedemo prepirke i polemike na čisto osobne napadaje ni onda, kad bi ti napadaji inače bili opravdani.

A što se tiče opć. računa i upravljanja općinom od god. 1906 unaprijed možemo ih uvjeriti, da ne će nijedna njihova laž kod nikoga upaliti, jer su tu, u opć. uredu svakome općinaru na uvid i konačni račun i predračuni i blagajnički dnevnik, u kojima se vide svi prihodi i svi rashodi općinski, u kojima je naznačeno čemu svaki rashod, potvrđen opet dokaznicom. A o tome će biti posebna govora u našem listu.

Radi Visa. Netko se tuži na pristranost vlade u poslu viških izbora. Kad smo tu tužbu čitali začudili smo se barem onim pravašima — o kojima gojimo još nadu da bi se mogli spasiti od konfidencije — da nisu opazili u čem stoji konfidencija.

Evo im lieka: neka na Visu nadju među pravašima osobu bližu konfidentskim krugovima od gosp. viteza Topića i uviditi će da će c. k. vlada biti za njih i na Visu.

Dakle ne ostaje gosp. koja misle služiti nego poći dalje od gosp. Topića..... Što bi se sramili? Ili to ili preuzeti gosp. Topića kao inventar.... po priliči kao gosp. Madirazu u Trogiru.

Neoprezna vožnja. U nedjelju u jutro za malo da više mirnih prolaznika na obali kraj kavane Miramar nije pregaženo od neopreznog nekog sportmana, koji

je na motociklu upravo ludom brzinom unuda jurio. Policija sigurno očekuje da se dogodi kakva nesreća, a da tek onda obuzda i prijavi nevjeste i neoprezne motociklete.

Doktoru Josipu Pasini-u, liječniku asistentu primjesnoj pokrajinskoj bolnici priznato je ovih dana pravo slobodnog vršenja liječničke prakse.

Položiše ispit. Gosp. Toma Jurin, svršeni pravnik iz Primoštena, položio je ovih dana na zagrebačkom sveučilištu treći državni (politički) ispit, te nadopulbeni ispit u Beču. — Gosp. I. Miović, svršeni pravnik iz Drniša, položio je s odlikom na sveučilištu u Štajerskom Grazu drugi državni ispit i rigoroz. Mladim našim prijateljima čestitamo!

† **Andro Matačić,** bivši opć. prisjednik, preminuo je nenadno u ponedjeljak u jutro u 65.oj svojoj godini. Jučer u jutro bio mu je sprovod. Pokoj mu vječni!

Vodovod u Šibeniku. Mi smo dosad uvijek bili skeptični u ovom pitanju, pa takovi i ostajemo usprkos tome, što se je ovih posljednjih dana po uređima namjesništva i poglavarstva stala opet mrčiti hartija glede gradnje ovog vodovoda. Doznali smo doduše, da je ministarstvo željeznica pripočelo namjesništvu kako pristaje na njegov predlog glede proširenja ovogradske vodovoda, te da je sa svoje strane stavilo u izgled primjereni doprinos; doznali smo da je isto ministarstvo naredilo upravi držav. željeznica u Trstu, da započne raspravu s općinom šibenskom glede sklopljenja nove pogodbe za tjeranje vodovoda i osiguranja potrebite količice vode željeznici; doznali smo k tome još i to, da još nije stigla odluka ministarstva poljodjelstva i unutrašnjih poslova glede konačnog odobrenja osnovne, odnosno glede ovlaštenja da se s radnjama započne, ali nismo mogli nikako doznati, kako će se cijela stvar provesti i kako će se u opće moći provesti, ako nisu tu osigurana i sva sredstva i ako nije sklopljen ugovor sa poduzetnikom radnjā, s kojim općina šibenska ima već obveza radi toga, što je izradiocu projekta obećala i njegovo izvedenje. Sad doznajemo nešto nova: t. j. da će po osnovi biti nužno povesti raspravu s vlasnicima električne centrale u Krki radi ustupa električne snage za tjeranje nove sisaljke. Do sad se o tom nije nikad govorilo ni spominjalo. Nego, to bi moglo sve lako proći, ako ima zbilja prave i ozbiljne odluke da se nas vodovod proširi, t. j. ako općina bude zbilja pozvana da zametne raspravu glede nove pogodbe. U zadnji čas saznajemo, da je za u petak u jutro u 8 sati kod vrela na Krki određeno povjerenstvo odaslanika ministarstva željeznice i odsjeka poboljšica za ustanovljenje početka radnjā i za sastavljenje pogodbe izmedj željeznice i općine, te radi pregovora izmedj općine i vlasnika električnih naprava. Ako su sve ove ruže, onda će i procvjetati, samo mi pitamo za što nisu ove ruže mogle procvjetati nešto ranije, zašto je izgubljeno toliko zgodno vrijeme, kroz koje se ipak mogao obaviti dobar dio tih radnja, za koje građanstvo i općina interesuje vladu ima već godinā!

Trebalo je, da mi u našem listu trgno-gospodu na namjesništvu, i druge zanimane činovnike, trebalo je, da im mi onako nesmiljeno, otvoreno, uprav drastično prikažemo raspoloženje, negodovanje cijelog građanstva, koje je već sito stanovitih igranja, a da se gospoda maknu i požure, tako da povjerenstva čak brzojavno sada određuju. Svakako bolje nego nikad, mi ćemo, kako obrekosmo, ovu stvar najbudnije pratiti, i tek kad vidimo, da je tu osjegurano, obezbijedjen doprinos svih zanimanih ministarstva i doprinos općinski, kad vidimo, da su sve pogodbe konačno uglavljene, javit ćemo građanstvu, da mu je napokon poslize toliko godina uslišana opravdana tražbina.

Nesreća uslijed eksplozije. Radnik tvornice „Sufid“ Ive Rakić Ivin od godina 20 zadobio je prekjučer poslije podne pri poslu u tvornicu po cijelome životu teških opeklina uslijed eksplozije jedne peći, tako da je isti još istog dana u 7 sati na večer u velikim mukama preminuo u mjesnoj pokrajinskoj bolnici.

Nesretnik je bio težak, neoženjen, a po naravi jako dobar, baš radost i uzdanica svojih roditelja, koji ga sad do očaja rascvijeljni oplakuju, jer u njemu izgubili ne samo sina nego svoga hranitelja. — Pokojnik bila laka zemljica, a porodici naše iskreno saučestće u velikoj tuži!

Dalmacija i smrt Škerlića. Glas o smrti Škerlića djelovao je porazno i bolno na cijelu Dalmaciju. U Dubrovniku, gdje je pokojnik bio poznat i po jednom svom predavanju održanom tamo pred gotovo 2

godine, sva su društva izvjesila zastave na pđ koplja. Mnoge sažalnice poslone su iz dalmatinskih gradove, a općina splitska položila je na odar i vijenac svježeg cvijeca. 46—3—10

Poljak Dr. T. S. Grabowski, učenjak i književnik te sveučilišni profesor u Krakovu a osobiti prijatelj našega naroda, došao je u Šibenik u znanstvene svrhe.

Pred kratko vrijeme došao je u Zadar, da napiše studiju o zadarskom pjesniku Barakoviću.

Ovdje ostaje kratko vrijeme. Duskora putuje i u Rim, također u znanstvene svrhe. Želimo mu ugodan boravak u Krešimirovom gradu.

Opća je želja publike da bi uprava kazališta davala i „Manon“ sa gđjom Blazhenkom Ašenbrenner u glavnoj ulozi.

Na adresu pošt. ureda. Upozorujemo ravnateljstvo ovdješnjeg poštanskog ureda, da pripazi gospogjice od telefona. Naše je Uredništvo jučer u jutro desetak puta zvonilo za spoj, ali se od centrale nije a ma baš nijedan put niko javio.

Milodari. Za počastiti uspomenu pk. Andre Matačić darovaše Društvu Šubičevac Grubišić Simo kpt. u m. K 2.—, Rupčić Cesar obć. blgi. K 2.—, Belamarić Marko K 2.—, Društvo Šubičevac najtoplije blagodari.

Nadvojvoda Fridrik u Šibeniku. Jučer u 6 i 3 četvrti došao je u Šibenik N. C. V. nadvojvoda Fridrik nadzornik c. k. demobranstva. Na dočeku su bili predstavnici svih vlasti. Od c. k. obćinskog komesarijata Dr. V. Iljadica sa komesarom Lugerom.

Nadvojvoda je došao iz Skradina sa „Dalmatom“, koji je pristao na bovi. Luxus-tenderu koji je imao izkratiti Nadvojvodu dogodila se mala nezgoda, jer mu se dimnjak udariv u imarkaciju „Dalmata“ svalio. Odmah je došao drugi tender, koji je Nadvojvodu prenio do obale.

Na obali bijaše dočekan carevkom fanfare novih vatrogasaca. Glazba je bila veoma slaba.

Zatim je Nadvojvoda pristupio k' odaslanicima raznih vlasti i nagovorio najprije pravoslavnog župnika, onda komesara Styasnoga pa biskupa te redom ostale. Svima je obratio nekoliko rieči.

Kad je došao red na Dr. V. Iljadica koji se je prestavio kao doktor, Nadvojvoda zapita: medicine?

Iljadica: Ne, V. c. V. prava. Nadvojvoda: Vaše zanimanje? Iljadica: ?! Gospodinu Iljadici pomogne poglavar Calebich: zakupnik.

Kad je prestavljanje prestalo zaputio se nadvojvoda uz perivoj preko grada do crkve i obalom natrag.

Grad nije bio nakićen. Znatiželjnoga građanstva, koje je promatralo izkraj, bilo je dosta. Vijali su barjak samo uredi.

Galateo u izdanju Calebich. Kako je poznato šibenski poglavar Calebich je vrlo „spretan“ čovjek. Po evropskom običaju visoke vojničke ličnosti budu predstavljene najprije vojničkim ličnostima i t. d. Naš evropejac je nadvojvodi prestavio najprije — pravoslavnog paroka.

Ispravi! U podlistku današnjeg priloga o Jovanu Škerliću u desetom retku prvog stupca odozd mješte „mlado-klerikalnoj stranci“ ima biti „mlado-radikalnoj tranci“.

PORUKE UREDNIŠTVA.

g. A. Aralica — Beč. Primio i kako vidiš uvrstio. Pošalji čim prije još štogod literarna, ako moguće i političkog. — Pozdravlja te *Joso*.

g. V. T. Šantić — Milan. Šaljemo Vam list na Univerzu Bocconi. Čekamo tlopis o tamošnjim prilikama. Požurite se! J. M.

g. dopisnik — Zadar. Pošaljite obećano. Na posao!

g. J. Rapanić — Beč. A ti? Pero u ruke! Ono slijedi do par dana. M.

JAVNA ZAHVALA.

Potpisana harnošču zahvaljuje veleučenom gosp. D.ru Vranjicanu kao i farmacisti Korubalu radi osobite skrbi prigodom naše bolesti, koja je sretno izliječena. Skradin, 21. V. 1914.

Obitelj Maleš.

Izvjlašćujte „Hrvatsku Rieč“.

Prodaju se dobre hrastove bačve od 15 do 45 Hl. po pet kruna stolitar; obratiti se na Uredništvo. 46—3—10

Prodaje se aparat Amberg sa motorom za rasvjetu od 15 svjetiljka sa 32 svijeće snage svaka, preporučuje se varošima i malim mjestima. Obratiti se na Uredništvo. 47—3—10

Prodaju se razni poljodjelski strojevi i plugovi, brane, kosilice, mlin, valjak za zemlju i t. d. 48—3—10

Prodaje se jaka kočija dobro uzdržana umjerena cijena obratiti se na Uredništvo. 45—3—10

25.000 satova jedan sat samo K 3.30

Sat veoma elegantan, plosnat („Kavalirska ura“) prve vrsti, iz double zlata, najnovije pariške fazone sa „Anker“-strojem za 36 sati, pozlaćen električnom strujom sa 18-karat. zlatom i 4 god. garancijom za točno funkcioniranje — samo K 3.30 komad, 2 kom. K 6, 4 kom. K 11, 8 kom. K 20.

Džepni srebrni sat „Gloria“, švicarski sistem, točno idući K 2.90 jedan komad Pariški pozlaćeni lanci najnovije fazone, franc. double 1 komad 70 para. Isti pozlaćeni komad 25 para, 3 komada 65 para.

Pošilje uz pouzeće **C. DIAMAND — KRAKOW** B. Josefowica 11. 44—6—6

Pravo oružje

protiv svih neprijatelja voćnjaka i vinograda jesu novo konstruirani zakonom saštićeni i nagradjeni

Vinogradarske (Peronospora) Štrcaljke (System Jessering) dvostruko djelujući lozovni sumpornik „Exakt“, vrlo fina zraka, nik. popravka. 3 godine garancije

Jeftino, Praktično, Štedljivo. Tražite gratis prospekt o sveukupnim prinovama nosiljkam itd. Stotine pisama priznanja. Preko 30.000 komada u porabi. **Josef Jessernig, Stockerau kod Beča.** Traži se rasprodavač.

VELIKA ZLATARIJA
• Gi. PLANČIĆ •
Vis-STARIGRAD-Velaluka
ŠIBENIK.

OBJAVA!

Niže potpisana Tvrdka uslobodjuje se javiti tom P. N. Obćinstvu, da je sa 1. svibnja o. g. otvorila u ulici Sv. Ivana, kuća Bontempo

dućan za prodaju električnih žarulja, svjetionika svake vrsti i sve potrebe što zasjecaju u struku električne rasvjete, nadalje prima naredbe za namještanje električnih zvonaca, telefona, telegrafa i indikatora, električnih baterija i akumulatora svih vrsti.

Kao ovlašteni namještatelji Munjovoda za Zgrade, Crkve, Zvonike, Dimnjake itd. preporučuju se osobito radi sigurnosti takovih namještaja, jer izradbe budu izvedene od skroz za to tehnički sposobnog osoblja.

Cijene su najumjerenije, tako da je isključena svaka utakmica. Cijenici i potrebnici izraduju se na zahtjev franko i badava.

Sa osobitim štovanjem
Vinko Šupuk i drug.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. SKARPA. — Ciena knjizi broširano K 5.—, a uvezano K 6.—. Nabavlja se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

- POZOR! -
85.000 para postola
- četiri para K 9- -
Radi nakupa veće količine postola najnovijeg oblika prodajemo 2 para muških i 2 para ženskih cipela za vezanje, smeđe ili crne, sa nabijenim petama, veoma elegantne sva 4 para za K 9 pouzećem.
Izmjena dozvoljena ili se novac povraća. — Kod naručaba treba naznačiti broj ili veličinu u cm.
K. SCHUHWAREN-EXPORT A. G.
KRAKÓW (Austrija) Esterag Nr. 8-10. S.

„TRISIN“.
Za moje gumene vrbce „Trisin“, koje su se pokazale kao najbolje i koje vinogradarski stručnjaci hvale, pružam jamstvo, da usprkos sunca, kiše i rose, moraju 14 dana na lozi uzdržati.
U jednom kilogramu ima oko 4.000 kom.
RUDOLF OESTERREICHER,
Beč, II. Lilienbrunnngasse 10.
Glavno skladište za Dalmaciju:
Zem. Gospodarsko Vijeće Kralj. Dalmacije
41—6—10

Bracera
od 15 tona u dobrom stanju
prodaje se
Poblize obavijesti daje
Duhović Stipe — Zlarin
(31) (10—10)
POZOR! 50.000 para postola, četiri para samo kruna 9.—.
Radi obustave plaćanja raznih velikih tvornica dobio sam nalog da raspacam veliku veliku zalihu postola za cijenu daleko nižu od tvorničke. Prodajem stoga 2 para muških i 2 para ženskih postola sa nabijenim petama, galoširanih, svjetle i crne, najnovijeg oblika veličine po broju ili cm, četiri para za K 9. Šaljem pouzećem. Izmjena dozvoljena i vraća novac.
S. GRUNBAUM. — KRAKOW
Joselewicza.
39—2—12

Anstrijansko parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

uzdržava od 1. listopada 1913. sljedeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne
povratak svake subote u 6.30 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne
povratak svakog utorka u 6.30 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne
povratak u četvrtak u 6.30 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)
Polazak iz Trsta u srijedu u 5 sati poslije podne
povratak u ponedjeljak u 6.30 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska)
Polazak iz Trsta u petak u 5 sati poslije podne
povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Makarska (trgovačka)
Polazak iz Trsta u utorak u 6 sati poslije podne
povratak u nedjelju u 1.15 poslije podne.

Trst—Vis (trgovačka)
Polazak iz Trsta u subotu u 7 sati poslije podne
povratak svaki četvrtak u 7.15 poslije podne. (2)

POVJESTNE CRTE GRADA ŠIBENIKA I OKOLICE.

I. DIO:

Od naseljenja Hrvata do krunisanja kralja Kolomana . . . . . K 1—

II. DIO:

Od krunisanja kralja Kolomana do predaje Šibenika mletačkoj republici . . . . . K 1—

Nabavlja se u „HRVATSKOJ TISKARI“
(Dr. Krstelj i drug) :- ŠIBENIK.

NAJVEĆA DALMAT. ZLATARIJA
ANT. RADIĆ
SPLJET
Ilustrovane cjenike šalje besplatno.

Kupujte
ništa drugo proti

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčevitom kašlju do li

Kaiserove
prsne karamele
sa znakom „Tri jela“

koji su ugodna teka.

6100 vjerodostojno popraćene svjedočbe liječnika i privatnika zajamčuju sjeguran uspjeh.

Jedan oisot 20 i 40 fillira.
Jedna kutija 60 fillira.

Naručuje se kod:
CARLO RUGGERI, cent. drogerija
i VINKO VUČIĆ, drogerija
u Šibeniku
kao i u svim ljekarnama
130—29—90

OBJAVA!

Dajemo na znanje p. n. občinstvu da smo otvorili

PRODAJU VAPNA

uz sljedeće cijene:

100 kg. živoga vapna K 2.60
100 „ gašenoga „ K 2.--
(Franko Tvornica Crnica - Šibenik).

Naručbe upućuju se na adresu:
BATTIGELLI i ROSSI -- ŠIBENIK.

Sa veleštovanjem
Peć za proizvodjanje vapna u Šibeniku.

21—15

AUTO-GARAGE

najam automobila

Javljam p. n. občinstvu da sam otvorio
autogarage i najam automobila
novih, vrlo elegantnih za 4 i 5 osoba.

Cijene veoma umjerene. **Telefon br. 61.**
Niko Rossi.

20—16

Naslov za brzojave: „JADRANSKA“.

CENTRALA U TRSTU
Via della Cassa di Risparmio 5
(Vlastita kuća)

PODRUŽNICE: Dubrovnik - Kotor - Ljubljana - Metković - Opatija - Šibenik - Spljet - Zadar.

Kuponi založnica Zemljišno veregorskog zavoda Kraljevine Dalmacije plativi 1/11. kao i uvučene založnice u novčuju se kod

JADRANSKE BANKE
u Trstu i svih njezinih podružnica.

Dionička glavnica K 8.000.000. — Pričuve K 780.000.

JADRANSKA BANKA

PODRUŽNICA ŠIBENIK

Uložne knjižice - Pohrana i administracija vrijednosnih papira. — Kupoprodaja tuzemnih i inozemnih vrijednosnih papira, te devisa i valuta. — Osiguravanje efekata proti gubitku na tečaju pri vučenju. — Žiro računi i tekući računi. — Unovčivanje mjernica, dokumenata, odrezaka i izvučenih vrijednosnih papira. — Kreditna pisma čekovi, vagila, naputnice. — Predujmovi i zajmovi na vrijednosne papire, dionice srečke, robu (Warrants), brodove i t. d. Gradjevne vjereslje.

Pretinci (Safes) za čuvanje vrijednota u čeliničoj sobi (Tresor) sa posebnim ključevima za klijente, u kojim se pretincima može držati svakovrsne vrijednosti.

„HERCEG-BOSNA“

ZEMALJSKI OSJEGURAVAJUĆI ZAVOD ZA BOSNU I HERCEGOVINU,
Ravnateljstvo za Dalmaciju i Istru **SPLIT**, Marmontov trg. Telefon br. 149

Središnjica SARAJEVO	Dion. glavica K 4,000.000	Podružnice: Osijek, Zagreb, Rieka, Beograd.
-------------------------	------------------------------	---

Zavod preuzima osiguranja; a) proti požaru, (makar ga i grom prouzročio na zgrade, tvornice, strojeve, gospodarske i obrtne zalihe, robu, pokretnine, stoku itd. b) proti štetama od tuče uz naknadu potpune štete; c) proti nezgodama za pojedinačno, kolektivno (skupno), odgovorno osiguranje itd., kao i proti nezgodama djece; d) protiv provalne kradje; e) proti razbijanju stakala; f) proti štetama od prevoza robe vodom, kopnom i željeznicama; g) na ljudski život i to: osiguranja za slučaj smrti, mješovita odnosno osiguranja za slučaj doživljaja i smrti, osiguranja miraza, životnih renta, udovnina i uzgojnina.

Premije osiguranja računaju se posve niško, štete se isplaćuju brzo i kulantno! Zastupstva u svim gradovima i većim mjestima primaju ponude za sve vrsti osiguranja.

Jedino jugoslavensko dioničko poduzeće za osiguranje.
Ravnateljstvo u Splitu daje na zahtjev rado sve upute.

„CROATIA“

osiguravajuća zadruga u Zagrebu.

Jedini domaći osiguravajući zavod. :- Utemeljena god. 1884.

CENTRALA: Zagreb, u vlastitoj palači, ugao Maravske i Preradovićeve ulice.	GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Rieka, Sarajevo, Ljubljana.
--	--

Podružnica u Trstu, Via del Lavatoio br. I., II. kat
Telefon 25-94

Ova zadruga prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja:

- I. Na ljudski život:**
  - Osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti.
  - Osiguranja miraza.
  - Osiguranja životnih renta.
- II. Protiv šteta od požara:**
  - OSIGURANJA ZGRADA (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica industrijalnih poduzeća).
  - OSIGURANJA POKRETNINA (pokuštva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga itd.).
  - OSIGURANJA POLJSKIH PLODINA (žita, sijena itd.).
- III. Staklenih ploča protiv razlupanja.**

Zamodska imovina u svim poslovnim granama iznosi . . . . . K 3,375.050-88
Prihod premija s pristojbama . . . . . K 1,571.135-97
Isplaćene odštete od postanka zavoda . . . . . K 6,400.996-52

Sposobni posrednici i akvizitieri primaju se uz povoljne uvjete.

Zastupstvo za Šibenik i okolice
g. VLADIMIR KULIĆ.

(3)

NOVO IZRADJENE
:: RADNIČKE KNJIGE ::

I
- SLUŽBOVNE KNJIGE -

NABAVLJAJU SE U
HRVATSKOJ TISKARI
(Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Prva slavenska tvornica ura za tornjeve
FRANJO MORAVUS, Brno
(Moravska) Nova ulica br. 25.

tvori i razšilje
Ure za crkvene zvornike, dvorce, škole, tvornice i viećnice, samo u izvrstnoj izradbi vrlo jeftino.

ČUVENE NADZORNE URE.
Cienici šalju se na zahtjev badava.
Najviše odlikovanje za izvrstne proizvode.

I Z V O Z.

HRVATSKA TISKARA (D.R. KRSTELJ I DRUG)

ŠIBENIK - DALMACIJA

Veliko skladište svih vrsti tiskanica za župske i občinske urede.

Izradjuje sve vrsti posjetnica, poziva za zabave i koncerte, jestvenike, diplome, cjenike, protokole, brošure, itd. itd.

Svi poslovi izvršuju se najvećom preciznošću i vrlo brzo.

Vlastita knjigovežnica obskrbljena svim potrebnim i najmodernijim strojevima kao i onim za rezanje, perforiranje, pozlaćivanje itd. Uvezuje sve crkvene knjige, Missale, protokole, brošure, te sve radnje u knjigovežku struku zasjecajuće.